

Svar till Engman och Wretborn:

Kritiken kvarstår!

Efter den tidigare debatten¹ i denna fråga är det glädjande att intresset nu kommit att inriktas på sakfrågan.

Indexjämförelser

Engman och Wretborn (E & W) sträcker sig i sitt inlägg så långt att de nu medger att man kan hävda att deras jämförelse mellan en Paascheindexserie och en Laspeyres indexserie för enhetspriserna på exporten av bearbetade varor i TCO:s Ekonomisk Översikt nr 1 1977 "är mindre väl vald".

Samtidigt försöker de emellertid hävda att min kritik av denna indexjämförelse inte ändrar de slutsatser de drog i TCO-rapporten. Där står det att de svenska exportföretagen fört en högprispolitik under åren 1973—75 (sid 34 i TCO:s Ekonomisk Översikt nr 1 1977). I det nu föreliggande inlägget hänvisar de i det inledande stycket till denna tidigare slutsats om "högprispolitik under åren 1973—75", men ändrar dock redan från och med andra stycket, utan något försök till motivering, frågan till "om de svenska exportföretagen bedrivit en 'högprispolitik' under åren 1973 och 1974", dvs året 1975 har på ett oförklarad sätt försvunnit från de slutsatser som de hävdar skulle vara oförändrade. Dessutom ändrar E & W den tidigare tolkningen genom att nu — i överensstämmelse med synpunkter som jag hade framfört i min kritik — även medge att för åren 1973 och 1974 fanns det, på grund av den enorma höjningen av oljepriserna, motiv för

snabbare prishöjningar än vad som motsvarade den procentuella höjningen av arbetskostnaden per enhet.

Fortfarande bortser emellertid E & W helt ifrån att — enligt den av mig föreslagna bättre indexjämförelsen — utvecklingen av Paascheindex på exporten av bearbetade varor har legat *under* utvecklingen av arbetskostnadsindex per enhet även under åren 1971—73; efter justering för oljeprishöjningens direkta kostnadseffekt på exportpriserna 1974 skulle även för detta år den jämförda exportpriserens utvecklingslinje ligga under den motsvarande utvecklingsprofilen för arbetskostnaden per enhet om bägge serierna ges samma utgångspunkt åren 1967 eller 1970.

Vad återstår egentligen av E:s & W:s ursprungliga "oförändrade" slutsats att de svenska exportföretagen fört en högprispolitik under åren 1973—75?

Hur påverkas indexjämförelsen av det faktum att arbetskostnadsindex per producerad enhet finns tillgänglig bara som Paascheindex med 1968 som basår medan de använda enhetsprisindex på exporten av bearbetade varor finns enbart som kedjeindex, oberoende om Laspeyres- eller Paascheindex väljs? Det är vilseledande av E & W att likställa denna

¹ Se Engman och Wretborns "brännpunkt"-artikel i Svenska Dagbladet av den 18/6 [1977 a] samt mina kommentarer i en "brännpunkt"-artikel i samma tidning av den 19/6 [1977 a]. Se även Engmans uttalanden i Gnistan av den 26 aug—1 sept [1977] sid 32.

för närvarande oundvikliga formella brist i såväl deras som mina seriers jämförbarhet med det av mig kritiserade, undvikliga felet i deras indexjämförelse.

Prisindex som avser ett mycket stort antal efterfrågedominerade priskänsliga varor kan väntas ge följande rangordning vid prisstegringar över ett flertal år: Den största höjningen registreras av Laspeyres index med fast basår, den näst största höjningen av Laspeyres kedjeindex följt av Paasche kedjeindex, och den lägsta höjningen uppvisas av Paascheindex med fast basår.² Tillgängliga kedjeindex uppvisar också klart den indikerade rangordningen, och det mest plausibla är att även motsvarande med fast basår — om de vore tillgängliga — skulle följa den.

Därmed skulle min kritik av E & W:s vilseledande Laspeyres-Paasche indexjämförelse ytterligare förstärkas: Paasche enhetsprisindex med 1968 som fast basår skulle uppvisa lägre prishöjningar än den av mig använda Paasche kedjeindex som finns inritad i E & W:s *diagram 1*. På ett liknande sätt kan det väntas att en Paasche kedjeindex för arbetskostnaderna per producerad enhet i tillverkningsindustrin skulle stiga snabbare än den tillgängliga Paasche indexserien med 1968 som fast basår, som också finns inritad i E & W:s *diagram 1*. Även i detta senare fall skulle min kritik av de två TCO-utredarnas vilseledande Laspeyres-Paasche indexjämförelse ytterligare förstärkas.

Vägningsmetoden

I den citerade artikeln presenterade jag kritiska kommentarer även med avseende på de av E & W använda siffrorna om Sveriges *relativa* arbetskostnader per producerad enhet inom tillverkningsindustrin. Dessa siffror visade ett mycket mindre ogynnsamt kostnadsförlopp i Sverige i förhållande till utlandet än vad som fanns anledning att förmoda på grundval av annan information om svensk och utländsk näringslivsutveckling under senare år. Även jämförelser med SAF:s alternativa sammanvägning (med globala, och inte som E & W på-

står, bilaterala exportvikter) av samma dataserier för konkurrentländernas arbetskostnader per enhet visade en väsentligt större relativ arbetskostnad per enhet i Sverige än vad E & W försökte göra gällande på grundval av en dataserie som de hade hämtat från IMF. Jag medger dock gärna att dessa siffror utgör en väsentlig förbättring jämfört med Engmans tidigare helt inadekvata jämförelse i TCO-tidningen av Sveriges relativa arbetskostnader på grundval av en sammanvägning som var ett ovägt medeltal av konkurrentländernas siffror.³

Den vägningsmetod som hittills har kommit till användning vid IMF:s beräkningar av olika länders relativa arbetskostnader per enhet finns beskriven i ett opublicerat manuskript skrivet av Michael Deppler för fem år sedan.⁴ Depplers mycket intressanta beskrivning av vägningsmetodens uppbyggnad och begränsningar föranledde mig att leta efter en bättre vägningsmetod. Vägningsstalen från IMF:s senare vidareutveckling av Armington-modellen, som visserligen är avsedd för beräkning av effektiva växelkurser, kan trots vissa formella brister med avseende på modellens utbudssida användas som sådana mera generella vägningsstal vid beräkning av bla Sveriges relativa kostnadsläge. I den av Michael Deppler beskrivna metoden eftersträvas enkelhet på bekostnad av modellens generalitet — bla tas inte någon hänsyn till importkonkurrensens inverkan på hemmamarknaden och handelsbalansen. Deppler själv observerade att hans vägningsstal — trots hänsynstagande även till tredjelandshandel, ger, för det mesta, resultat som skiljer sig förvånansvärt lite från resultat på grundval av enkla bilaterala exportvikter.

Engman och Wretborn hävdar att min kritik av deras vägningsmetod skulle vara helt fel. Som enda, men till synes icke

² Se text R. F. Fowler [1973].

³ Se Hans Engmans artikel [1976] "Svenska löner stiger inte snabbast i världen", i TCO-tidningen nr 20, sid 11.

⁴ Se fotnot *** till tabell 2 i min artikel i Skandinaviska Enskilda Bankens Kvartalsskrift, nr 1—2, [1977].

Tabell 1. Procentuella förändringar sedan 1970 av Sveriges relativa arbetskostnader per producerad enhet i tillverkningsindustrin.

	1975	1976
a) Enligt E & W i tabell 21 av TCO:s Ekonomisk Översikt nr 1, 1977	1/2 %	10 1/2 %
b) Enligt mina beräkningar i tabell 2 av min artikel i Skandinaviska Enskilda Bankens kvartalsskrift 1—2, 1977	10 %	22 %
c) Enligt IMF:s sammanvägning av reviderade data	5 1/2 %	25 1/2 %
d) Enligt min sammanvägning av reviderade data	14 1/2 %	31 1/2 %

oväsentliga stöd åberopar de ett yttrande från Jacques R. Artus vid IMF. Detta yttrande har emellertid visat sig vara irrelevant genom ett allvarligt missförstånd från Artus sida. Artus har utgått från det felaktiga antagandet att IMF:s vägningsstal för beräkning av de olika ländernas relativa arbetskostnader hade härletts som en lämplig enklare variant av samma modell som ligger bakom IMF:s vägningsstal för beräkning av effektiva växelkurser. Vid telefonkontakt med både Artus och Deppler på IMF den 5 januari 1978 har det visat sig att den vägningsmodell som enligt Artus antagande har använts vid IMF:s beräkningar av bl a Sveriges relativa kostnadsläge överhuvudtaget inte (ännu) existerar, och att Depplers mycket mer förenklade och partiella modell från 1972, som faktiskt har använts sedan dess, hittills har varit helt okänd för Artus. I den mån som resultaten skiljer sig finns mera stöd för den vägningsmetod som jag har tillämpat än den enklare partiella modell som de av E & W citerade siffrorna bygger på. Mina ingalunda perfekta men dock bättre underbyggda siffror visar mer oförmånliga relativa kostnader i Sverige för 1970—76. Efter hänsynstagande till de senaste datarevideringarna avseende de olika ländernas arbetskostnader per enhet för 1975 och 1976 visar det sig att såväl de av E & W försvarade IMF-siffrorna som

mina beräkningar av Sveriges relativa kostnad måste upprevideras avsevärt för senare år.

Man kan för argumenteringens skull helt bortse från mina teoretiska invändningar mot IMF:s vägningsstal och acceptera IMF:s senaste siffror från oktober 1977 som de rätta. Det visar sig då att mina tidigare beräkningar på grundval av alternativa vägningsstal — trots E:s och W:s beskyllningar om motsatsen — gav en väsentligt mera adekvat bild av Sveriges relativa kostnadsläge inför 1977 än vad som framgick av de av E & W citerade tidigare siffrorna från IMF.

En ökning mellan 1970 och 1976 av Sveriges relativa kostnadsläge med 25 procent enligt IMF:s senaste sammanvägning tyder på en mycket allvarlig förlust av landets internationella konkurrenskraft. Enligt min alternativa sammanvägning av det reviderade datamaterialet har kostnadsökningen varit ännu högre (31 1/2 procent). E:s & W:s ihärdiga försök till bagatellisering av kostnadsproblemet saknar grund oberoende av vilken av dessa sammanvägningar som väljs. Därmed konstateras att min allvarliga kritik av de två TCO-utredarnas analys och slutsatser i TCO:s Ekonomisk Översikt nr 1 1977 kvarstår.

M Sc Franz Ettlín
 Ekonomiska Forskningsinstitutet
 Handelshögskolan i Stockholm

Referenser

- Deppler, M., [1977], "Cost, Prices and Competitiveness in Manufacturing", IMF Office Memorandum, 25 oktober
- Engman, H. och Wretborn, C., [1977], TCO:s Ekonomiska översikt, nr 1
- [1977 a], "Slutsatser utan vetenskaplig grund" *Svenska Dagbladet*, 18 juni
- Engman, H., [1976], "Svenska löner stiger inte snabbast i världen", *TCO-tidningen*, nr 20
- [1977], "Sveriges ekonomer hoppar på SAFs vagn", *Gnistan*, 26 aug—1 sept
- Ettlin, F., [1977], "Arbetskostnader, priser och exportmarknadsandelar", *Skandinaviska Enskilda Bankens Kvartalskrift*, nr 1—2
- [1977 a], "Arna fackföreningsmedlemmar!", *Svenska Dagbladet*, 19 juni
- Fowler, R. F., [1973], "Further Problems of Index Number Construction", *Studies in Official Statistics, Research Series*, no 5, tabell 2 a, s 12, London